

Участь оперативних підрозділів у проведенні негласних слідчих (розшукових) дій

Лекція 8 – Система, класифікація та процесуальні особливості НС(Р)Д

Система негласних слідчих (розшукових) дій

Кримінальний процесуальний кодекс України визначив **вичерпний перелік** негласних слідчих (розшукових) дій – різновиду слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких **не підлягають розголошенню**, за винятком випадків, передбачених КПК (ст. 246).

Методи проведення НС(Р)Д – сукупність організаційних, практичних прийомів, у тому числі із застосуванням технічних засобів, які дозволяють отримати інформацію про злочин або особу, яка його вчинила, *без її відома*.

Класифікація НС(Р)Д: ключові критерії

Процесуальний

Дії, пов'язані з втручанням у приватне спілкування; дії виключно по тяжких та особливо тяжких злочинах; дії незалежно від тяжкості

За посадовою особою

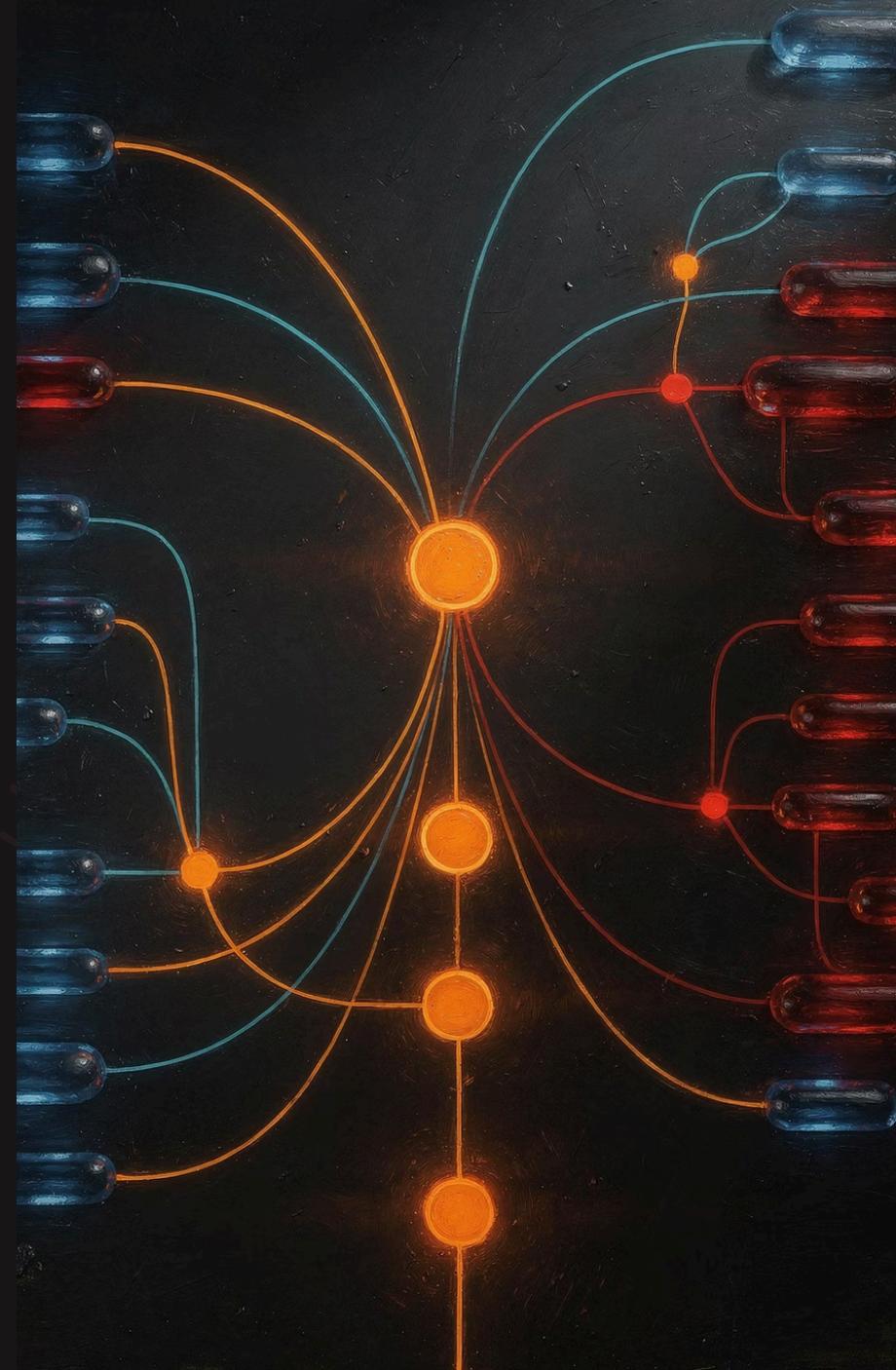
За дозволом керівника органу досудового розслідування, прокурора або слідчого судді

За методом

Особистісні (людський фактор) та технічні (із застосуванням спеціальних засобів)

За виконавцем

Оперативно-технічні підрозділи, підрозділи спостереження, слідчий, негласні працівники

Оперативно-технічні підрозділи

Перша група виконавців НС(Р)Д – оперативно-технічні підрозділи, які здійснюють дії із застосуванням спеціальних технічних засобів:

Аудіо-, відеоконтроль особи

Ст. 260 КПК – фіксація розмов та дій конкретної особи

Зняття інформації з телекомунікаційних мереж

Ст. 263 КПК – контроль телефонних розмов та зняття інформації з каналів зв'язку

Зняття інформації з електронних систем

Ст. 264 КПК – без відома власника, володільця або утримувача

Встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу

Ст. 268 КПК – визначення геолокації пристрою

Обстеження публічно недоступних місць

Ст. 267 КПК – житло чи інше володіння особи

Аудіо-, відеоконтроль місця

Ст. 270 КПК – фіксація подій у конкретному місці

Підрозділи візуального спостереження

Друга група – оперативні підрозділи, що спеціалізуються на кваліфікованому проведенні візуального спостереження (ст. 269 КПК):

Спостереження за особою

У публічно доступних місцях – фіксація переміщень, контактів та поведінки об'єкта

Спостереження за річчю або місцем

У публічно доступних місцях – моніторинг об'єктів, що мають значення для кримінального провадження

Слідчий та уповноважені оперативні підрозділи

Третя група виконавців – слідчий або оперативні підрозділи, компетентні організувати проведення всіх НС(Р)Д:

Інформаційні дії

- Зняття інформації з електронних систем з відкритим доступом (ст. 264)
- Негласне отримання зразків для порівняльного дослідження (ст. 274)
- Накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261)
- Огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262)

Оперативні дії

- Контрольована та оперативна закупка
- Контрольована поставка
- Спеціальний слідчий експеримент
- Імітування обстановки злочину

Негласні працівники

Четверта група – негласні працівники, які виконують найбільш конспіративні завдання:

Спеціальне завдання

Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК)

Конфіденційне співробітництво

Використання конфіденційного співробітництва з особами, які добровільно надають інформацію (ст. 275 КПК)

НС(Р)Д vs оперативно-розшукові заходи

Практично кожному оперативно-розшуковому заходу відповідає певна негласна слідча (розшукова) дія. Проте між ними існують **принципові відмінності**:

Оперативно-розшукові заходи

Регулюються ЗУ «Про ОРД» та відомчими актами.
Проводяться в межах оперативно-розшукових справ **до**
внесення відомостей до ЄРДР

НС(Р)Д

Регламентуються КПК України. Здійснюються виключно
в межах кримінального провадження, тобто **після**
внесення відомостей до ЄРДР

- ❏ Проведення будь-якої НС(Р)Д допускається тільки за наявності **одночасно** і приводу, і підстави. Приводи – це фактичні відомості від гласних або негласних джерел, оформлені документально.

Виконання доручень слідчого оперативними підрозділами

Слідчий має право доручати проведення НС(Р)Д відповідним оперативним підрозділам відповідно до ст. 40, 41, 246 КПК:

1

Письмова форма

Доручення обов'язково надається у письмовій формі – усні розпорядження не мають юридичної сили

2

Обов'язковість

Оперативний підрозділ не має права відмовитися від виконання або самостійно змінювати межі доручення

3

Суб'єкти виконання

Підрозділи Національної поліції, СБУ, ДБР, БЕБ та інші, визначені законом

4

Повноваження

Під час виконання доручення співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого

Документування та передача результатів НС(Р)Д

Процес фіксації результатів є критичним для того, щоб отримана інформація стала доказом у суді (ст. 252, 265 КПК).

Прокурор вивчає матеріали на предмет законності. Якщо вони мають значення для досудового розслідування, приймає рішення про їх розсекречення та залучення до матеріалів кримінального провадження.

Недопустимість доказів та типові процесуальні ПОМИЛКИ

Згідно зі ст. 87 КПК, докази, отримані внаслідок істотного порушення прав людини, є **недопустимими**. Ось п'ять найпоширеніших помилок:

1 Відсутність ухвали слідчого судді

Проведення дій, що потребують дозволу суду (наприклад, аудіоконтроль особи), без такої ухвали, крім невідкладних випадків

2 Порушення строків

Проведення дії після закінчення терміну, вказаного в ухвалі слідчого судді

3 Неналежний суб'єкт

Проведення НС(Р)Д особою, яка не була зазначена в дорученні або не має на те повноважень

4 Провокація злочину

Активне підбурювання особи до вчинення злочину, який би вона не вчинила без втручання правоохоронців — особливо актуально для контрольних закупок

5 Нерозсекречення матеріалів

Якщо прокурор не відкрив захисту ухвали суду або протоколи НС(Р)Д під час ознайомлення з матеріалами (ст. 290 КПК), суд може визнати їх недопустимими

Наслідки порушень: від доказу до недопустимості

Кожна з типових помилок може призвести до визнання доказів недопустимими судом. Це означає, що навіть найцінніша інформація, отримана з порушенням процедури, не може бути покладена в основу обвинувального вироку.

Особливу увагу слід звернути на ст. **290 КПК**: невідкриття матеріалів стороні захисту є одним із найчастіших підстав для оскарження в апеляційних інстанціях.

❑ **Ключовий принцип:** Законність проведення НС(Р)Д – це не лише процесуальна вимога, а й гарантія того, що зібрані докази витримають перевірку в суді.

Особливості НС(Р)Д у прифронтових регіонах

Воєнний стан вніс значні корективи в процедуру, особливо в зонах, де суди не можуть функціонувати. Стаття **615 КПК** передбачає спеціальний порядок:

Передача повноважень прокурору

У разі неможливості слідчого судді виконувати функції, дозвіл на НС(Р)Д може надавати керівник органу прокуратури обласного або прирівняного рівня

Строк дії дозволу

Такий дозвіл зазвичай діє не більше **60 діб**, що забезпечує баланс між оперативністю та контролем

Спрощена фіксація

В умовах бойових дій допускається спрощена фіксація, якщо повноцінне документування загрожує життю працівників

Територіальна підслідність

НС(Р)Д можуть проводитися підрозділами, яким передано провадження у зв'язку зі зміною підслідності через окупацію територій

Повна система НС(Р)Д: зведена таблиця

Виконавець	Дії	Стаття КПК
Оперативно-технічні підрозділи	Аудіо-, відеоконтроль особи та місця; зняття інформації з телекомунікацій та електронних систем; встановлення місцезнаходження; обстеження	Ст. 260, 263, 264, 267, 268, 270
Підрозділи спостереження	Спостереження за особою, річчю або місцем у публічно доступних місцях	Ст. 269
Слідчий / оперативні підрозділи	Контрольована закупка, поставка; слідчий експеримент; імітування; арешт та огляд кореспонденції; негласне отримання зразків	Ст. 261, 262, 264, 274
Негласні працівники	Спеціальне завдання; конфіденційне співробітництво	Ст. 272, 275

Ключові висновки

Вичерпний перелік

КПК визначає закритий перелік НС(Р)Д з чіткою класифікацією за виконавцями

Процедура – основа доказу

Протокол за 24 години, технічні носії, передача прокурору – кожен крок критичний

Помилки = недопустимість

Відсутність ухвали, провокація, нерозсекречення – типові підстави для визнання доказів недопустимими

Адаптація до воєнного стану

Ст. 615 КПК забезпечує продовження правосуддя навіть у прифронтових зонах

